

Mircea GHIȚULESCU

Chișinău

Chișinău: BITEI

Un mare festival internațional de teatru. Ediția a VII a a Bienalei Internaționale a Teatrului „Eugène Ionesco” (**BITEI**) s-a desfășurat în perioada, 16–28 mai 2006. Regizorul Petru Vutcărașu, directorul Teatrului „Eugène Ionesco” și principalul organizator al evenimentului a creat o rețea uriașă de contacte, asigurând prezența la Chișinău a 40 de spectacole din toate colțurile lumii: Tokyo, Lvov (Ucraina), Ankara, Moscova, Mâtișci, Kurgan (Rusia), Torino, Varșovia, Lugones (Spania), Klaipeda (Lituania), Gori (Georgia), Seul, Lugano (Elveția), București, Craiova, Buzău, Botoșani, Bacău. **Teatrul Luni** din București a asigurat nocturnele Festivalului cu nu mai puțin de șapte minispectacole. Teatrul Tineretului din Moscova a jucat istoria unei handicapate (**Făcătoarea de minuni**), scrisă cândva de William Gibson (cel cu **Doi pe un balansoar**). Miss Sullivan, personaj jucat de o actriță supraponderală dar plină de umor, se angajează să o ajute pe mica Helen, să treacă de la primul sistem de semnalizare la vorbitul prin semne și la civilizația hranei. Urmărești un proces pedagogic în forță pentru că Miss Sullivan nu ocolește procedeele represive când descoperă că Helen era foarte alintată. Desfășurat în strictă tradiție stanislavskiană, **Făcătoarea de minuni** nu oferă nimic aceluia spectator însetat de noutăți mereu invocat, dar va dăruii clipe de mulțumire spectatorului adevărat care nu caută noutăți, ci personaje și împrejurări care să îi semene. „Rușii nu prea experimentează”, ni se tot spune. În schimb, experimentează polonezii. Studioul de teatru din Varșovia a prezentat, în formula teatrului-dans, un **Hamlet** care se putea numi oricum. Ei practică un teatru de grup de cea mai vetustă inspirație, cu o coregrafie brutală și rudimentară imitând experimentele de acum patru decenii ale Pinei Bausch. Fetele aleargă circular cu cuțitul în dinți, băieții le îmbrâncesc de la unul la altul. Fantezia coregrafică e minimă, și se bazează pe un număr limitat și repetitiv de mișcări violente. Supărător cu adevărat în acest teatru spasmodic este că actorii care aleargă, transpiră, cad, se lovesc și își torturează corpurile în modul cel mai inutil cu putință, sunt convinși că îndeplinesc în scenă un act artistic foarte important. Își fanatizează suferința și le este greu să creadă că nu comunică nimic altceva decât o stare de iritare.. „Păi asta am și vrut” – vor răspunde ei, dar tot nedumerit rămâi. „Teatrul-dans”, a ajuns ceva foarte trist, un fel de grilă aplicată mecanic asupra oricărui text. Dar, rămâne, în cele mai multe cazuri, o excelentă formă de antrenament corporal pentru actorii..

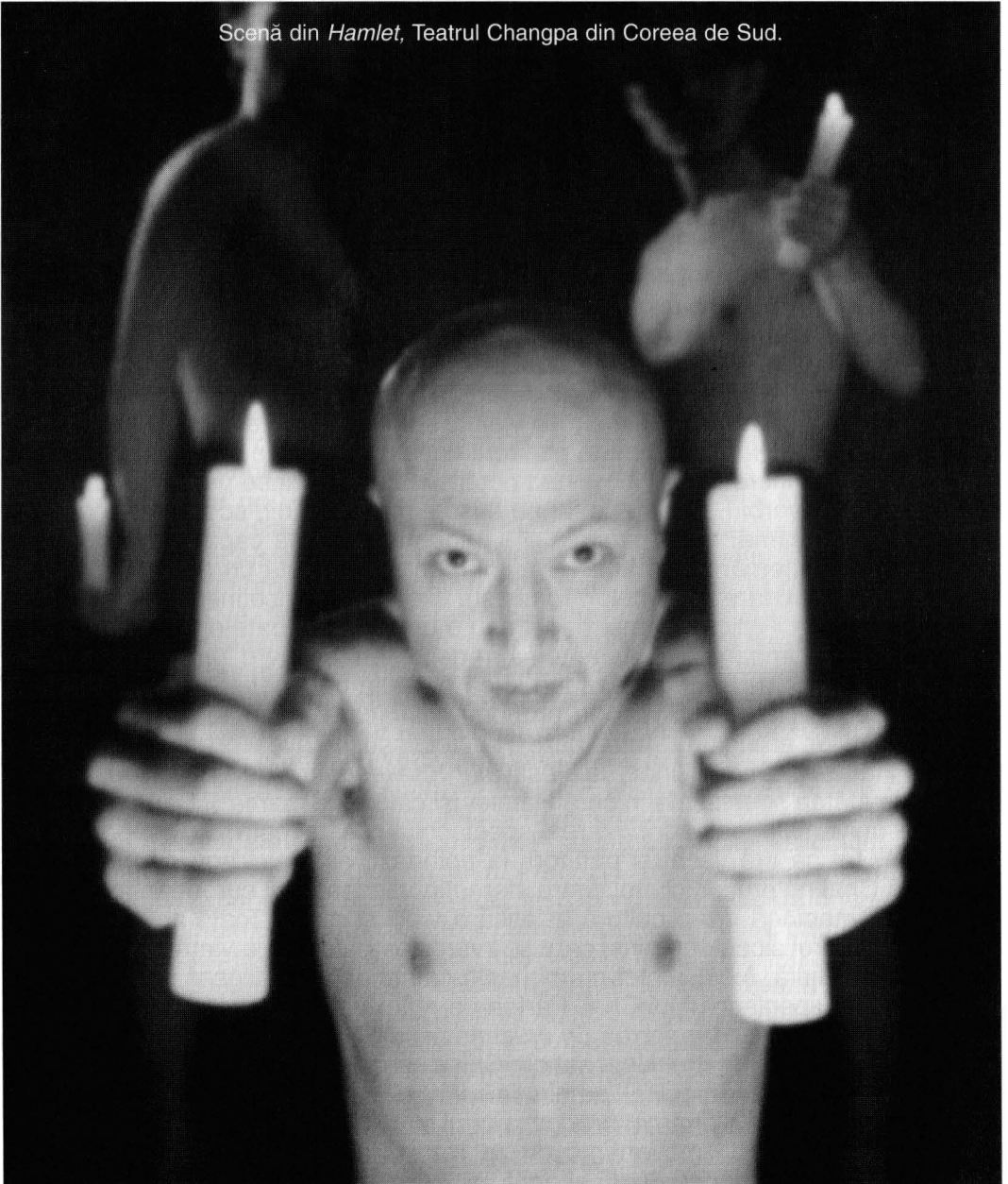
Capodoperele lui Dembinski. Înainte de prezentarea teleplayului **Alegerea lui Alexandru Șuțto**, realizat de TVR după piesa cu același titlu a lui Dumitru Crudu, Dominic Dembinski a declarat înfiorat despre acest **Hamlet** de la Varșovia că este o „capodoperă”. Nu l-a obligat nimeni să facă asemenea declarații și nici nu s-a străduit să motiveze generosul calificativ, așa că am înțeles fiecare ce am vrut, după tremurul vocii sale. Cuvântul cu pricina a fost rostit pentru a doua oară de Horațiu Mălăele în legătură cu teleplayul lui Dembinski. Nici în acest caz nu se potrivea, dar parcă auzit de la Mălăele, termenul avea un context de relativitate salvator la nevoie. Adevărul este că nu am avut parte de nici o capodoperă în ziua de 22 mai la care ne referim aici, pentru că, altminteri, ne-ar fi tresăltat inima de bucurie și am fi aflat. Piesa lui Dumitru Crudu văzută prin intermediul filmului

semnat de Dominic Dembinski este o glumă politică scrisă la nivel onorabil. Dramaturgul folosește ca pretext faptul că moartea lui Suțu, ultimul domnitor fanariot (1821), a fost comunicată mult mai târziu din cauza revoltei lui Tudor Vladimirescu. Crudu inventează un fel de monarhie electivă în care regele este ales de popor la câțiva ani odată, iar poporul îl alege, de fiecare dată, pe regele mort. Să fie ceva ascuns în alegoria asta ? Oricum, Virginia Mirea, Horațiu Mălăele, Mihai Constantin, Valentin Teodosiu, Răzvan Vasilescu sunt, desigur, unii dintre cei mai buni actori de teatru ai momentului. Ei nu puteau rata, așa că asistăm la un bun spectacol de teatru filmat – în care admirăm actorii, costumele și machiajul – dar nu la un film.

Hamlet, cu răbdare asiatică. Dacă tot ne este dat să vedem un *Hamlet* fără text, atunci preferăm spectacolul coreenilor de la **Teatrul Changpa din Coreea de Sud**, condus de Chai Seung Hoon, un regizor-coregraf cu o forță teribilă a reprezentărilor. În viziunea sa, Regina capătă o semnificație aparte fiind victima postumă a unor cicluri fără sfârșit de violuri și maltratări. La Chai Seung Hoon, toată acțiunea din *Hamlet* se mută pe lumea cealaltă. Câteva personaje din piesă apar, la început, încremenite în gesturi neterminate, surprinse parcă de un îngheț în toiul unei convorbiri. După aceea, se mișcă imperceptibil, scot sunete minore, apoi încep să geamă, să se tânguie și să țipe, luând de la capăt lanțul de crime de la Curtea Danemarcei. În acest preludiu, actorii execută un ritual al învierii și incantații de provocare a spiritelor. Totul este executat cu încetineală asiatică și cu o infinită răbdare. Ridicarea unui deget sau a unui picior poate dura minute în șir, devenind astfel imperceptibilă. Fantoma regelui, un cadavru prezent mereu în scenă ca o perpetuă imputare, va lua și ea parte la bacanalele crimei imaginate de Chai Seung Hoon. Strigăte de proporții cosmice și sângele reginei stropind fețele amanților ei violenți, între care Hamlet însuși. (Avea dreptate profesorul Michael Hattway când spunea, la *Festivalul Shakespeare de la Craiova*, că „s-a săturat de atâtea spectacole în care Hamlet își călărește mama“). Dar durerea are proporții universale, iar sonorizarea spectacolului este cum nu se poate mai expresivă. Tot ce era vechi și bătătorit la polonezi, este aici nou și emoționant, pentru că Chai nu preia niciunul dintre stereotipurile teatrului european modern, ci integrează imaginea într-o cultură asiatică a vieții și morții. Toată acțiunea se va desfășura în jurul sicriului reginei care se zvârcolește, revine la viață pentru a fi din nou ucisă și siluită. Aici Hamlet nu mai este cătuși de puțin filosof. Nu există „a fi sau a nu fi“ în spectacolul lui Chai. Partea de reflexivitate, de contemplantare a lumii este cu totul absentă, dar partea de cruzime și suferință este supremă.

Ibsen finanțat. Teatrul Național din Chișinău merge la pas cu **Hedda Gabler** de Ibsen. Simțind un recul al admirației pentru Ibsen în teatrul contemporan, Ambasada Norvegiei a finanțat producția unui spectacol nostalgic și convențional, nu lipsit de momente emoționante de tip retro. Dar Mihaela Strâmbeanu pare născută pentru rolul titular. Suple și agilă, cu ceva fanatic în ochi, ea îndeplinește pas cu pas un ritual implacabil al sinuciderii. Regizorul nu a eliminat și nu a adăugat nimic, a lăsat actorii să clocotească de pasiuni, rostind cu încredere textul analitic ibsenian. Când spectacolele nu au fost reușite în întregime, descopereai totuși detalii performante ca în **Pasagerul umbrelor** de la Teatro del Norte din Lugones (Spania), un *one man show* în care a strălucit mimul Etelvino Vazquez.. O suită de secvențe inspirate din viața unui actor, în care Vazquez trece cu ușurință de la *Madama Butterfly* la *Hamlet*. Dacă teatrul contemporan a creat forme de spectacol la frontiera cu baletul, Petru Vutcărau a montat la Teatrul de Operă și Balet din

Scenă din *Hamlet*, Teatrul Changpa din Coreea de Sud.

Chișinău un spectacol de balet adevărat. Tot „teatru-dans“, dar în formele lui nobile din teatrul liric. El a pus în scenă opera, **Ateh** compusă de Ghenadie Ciobanu pe un libret inspirat din romanul *Dicționarul Khazar* de Milorad Pavici. Înrudită cu muzica lui Xenakis, partitura lui Ghenadie Ciobanu este foarte teatrală, de un dramatism sonor nu foarte ușor de pus în scenă. Petru Vutcărașu (având alături pe coregraful Andrei Litvinov) găsește numeroase soluții de a face atractivă povestea muzicală a prințesei Ateh, rol cântat de mezzosopra Elmira Sebat de la București.